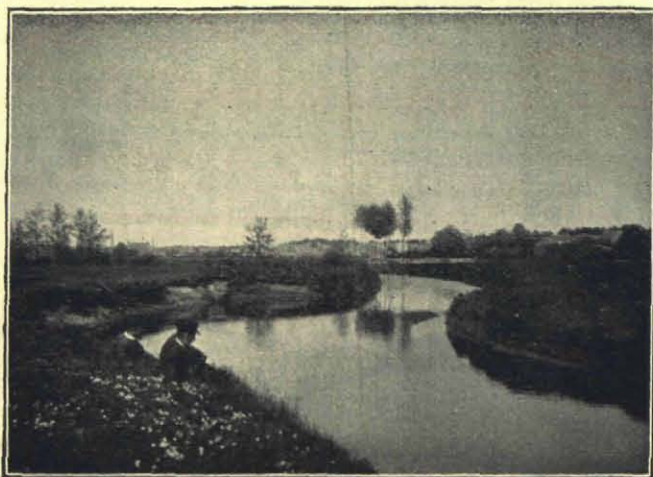

ons onder een mij onbekend synoniem geboekt staan. Ik zag er slechts twee exemplaren van, denklijk *Miscophus maritimus* smith, een graafwespje van ± 5 mM. en *M. concolor* Dahlb. (of *bicolor* Smith) dat durf ik bij deze lastige determinatie niet beslissen. Vindplaats Glimmen bij Groningen op zand. Ze zijn van even groote andere geslachten gemakkelijk te onderscheiden door de twee cubitaalcellen, waarvan de tweede gesteeld is. De *Miscophus bicolor* met twee roode achterlijfssegmenten had een spin bij zich, die ik op 2% glycerine heb bewaard, voor 't geval ik nog eens tot het bepalen van achtvoeters mocht

Aan den Mark. Drinkplaats.

Foto van B. E. Bouwman.

komen. De geheel zwarte *Miscophus maritimus* is mij helaas bij het opzetten gebroken, maar ik heb de stukken bewaard.

Halictoides wordt door Saunders niet vermeld; ik zou graag weten of deze wellicht onder een andere naam geboekt staat, om uit te kunnen maken of een exemplaar, dat ik op een oude paal ving en dat ik, niet geheel bevredigd, als *Dufourea* bepaalde, wellicht tot dat geslacht behoort.

Oxybelus mandibularis Dahlb. trof ik aan met een vliegje op mul zand (Harendermolen, Aug.). Saunders geeft deze als zeldzaam aan. Van de andere soorten onderscheidt *Ox. mandibularis* zich duidelijk door het glimmend zwarte achterlijf, dat op het eerste segment twee kleine geelwitte puntjes heeft.

Een *Specodes* zag ik zelf een geheel nieuwe gang graven. Dat komt dunkt me niet overeen met de opgave, die er een parasiet van maakt.

Niet in overeenstemming met uw tabel uit *D. L. N.* werd *Mimesa bicolor* door mij in een steile leemwand gravende waargenomen.

Van de door U beschreven *Ammophila lutaria* heb ik nog een paar exemplaren buit gemaakt te Breda (Juni) en bij Harendermolen (Aug.). Ze schijnt me zeer schuw en laat zich naar mijn ervaring heel wat moeilijker naderen, dan haar naamgenoot *hirsuta*, waarmee ze tot nu toe vereenigd was. Prooi kon ik tot mijn groote spijt niet waarnemen.

Tot slot een paar waarnemingen op een ander gebied.

Het *blauwborstje* werd door collega de Jong en mij op de straatweg tusschen Breda en Tillburg waargenomen op 23 Juni in de buurt van de Donge. Het zocht onder de eikeboomen naar rupsen, tweemaal zagen we het met een heele tros ervan in de bek wegvliegen, zoodat dit mooie vogeltje hier dus broedt.

Niet ver van dezelfde plaats op een heerlijk plekje vol roode en witte orchideeën en kartelblad, omzoomd met elzeboschjes en riet, zagen en hoorden we een vogel, die wel niets anders geweest kan zijn dan de *sprinkhaanriet-zanger*. Het gezang had veel van het sjarpen van de groote sprinkhaan, maar onderscheidde zich ervan door het timbre en door het langzame crescendo. Nadat we met verwondering een tijdje naar het gezang hadden geluisterd, vloog de vogel op en viel een meter of tien van ons af neer in 't riet, maar liet zich niet meer hooren.

Beide vogels zijn hier bepaald zeldzaam, want hoewel ik geregeld de laatste jaren op vogels let, was het de eerste en eenige maal, dat ik ze hier mocht waarnemen.

Dan is het *oeverlooptje*, waarvan U in een vorig nummer schrijft, hier een veel minder zeldzame gast. Waar de Mark bij Ginneken een heel smal strandje bezit onder een steile kant, komt het geregeld voor. Op deze prachtige waschen drinkplaats voor allerlei vogels zag ik het diertje op 9 Mei in verscheiden exemplaren. Het wippen met de staart bij het neerstrijken en de gracieuze wiegende beweging onder 't loopen herinneren sterk aan een kwikstaart. Wie ze niet kent, kan ze ook goed vliegende onderscheiden aan de gemakkelijheid, waarmee ze met schuin neergeslagen vleugels over 't water scheren, waarbij ze hun ie-ie-ie (ongeveer driemaal in de seconde) laten hooren.

Breda.

B. E. BOUWMAN.

NAJAAR IN DE BETUWE.

In den tijd van de zomervacantie is er hier in de natuur betrekkelijk weinig te zien. De vogels zijn reeds vertrokken naar zuidelijke landen, of druk in de rui, de weiën zijn door de maaiers zorgvuldig van alle natuurschoon ontdaan, het golvende graan van den voorzomer is ook al „binnen” en de wilde planten raken voor een deel uitgebloeid. Is 't echter goed en wel September, dan komt er reeds weer meer leven en bedrijvigheid, speciaal in de vogelwereld, en dat duurt dan zoo voort, tot in 't hoogtepunt bereikt wordt. Allereerst keeren de spreuwen in hun nieuw phantasie-costuum voor een deel naar de stad terug, vergezeld van de ruzieachtige vrouwtjes. Ze doen zich te goed aan de rijpe lijsterbessen en beginnen weer even lustig te fluiten en na te bootsen als in 't voorjaar, zoodat 't geroep van den wiewaal nog overal weerklinkt, hoewel de rechtmatige auteur van dat stemgeluid, reeds goed en wel ergens in Afrika zit. Op de uiterwaarden verzamelen zich allerlei watervogels, als oeverloopers, witgatjes e. a. en er komen steeds meer jonge kapmeeuwen naar de rivier, die aan den een of anderen veenplas op de hei uitbroed zijn. In October verschijnen de echte wintervogels voor deze streek en dan zijn dikwijls de zomergasten, als zwaluwen en tijftafjes er nog. Dan komen 's morgens in de vroege de bonte kraaien hoog in de lucht uit 't Oosten, buizerden, sperwers, slechtvalken, ransuilen en meerkollen bevolken de bosschen; ijsvogeltjes, groote gele kwikstaarten en oeverpiepers zwerven, hoewel niet talrijk, bij de plassen, waar nu veel meer hoentjes en koeten zijn, dan in den broedtijd, en het aantal vinken, meezen, roodborstjes en winterkoninkjes neemt belangrijk toe. Groote troepen lijsters trekken door, en in de boomgaarden hoort men onder de geluiden van verschillende meessoorten de piepende stemmetjes van goudhaantjes. Over de akkers zwerven troepen musschen, kuifleeuwerikken en kneutjes. De Kieviten trekken tot in December toe in breede slagorden de Waal over

of naar 't Westen, maar er zijn er altijd nog, zelfs bij vorst 's winters in de weiën te vinden. Kraaien, roeken en kauwtjes zoeken gezamenlijk het omgeploegde land af; eksters doen dat ook wel; maar meer „en familie” en de raven zijn nog minder op groote gezelschappen gesteld en zwerven 's winter in troepjes van 2 of 3 rond. Tenslotte de laatste van de meest bekende leden van de ravenfamilie, de meerkol, waagt zich liefst zoo min mogelijk buiten zijn bosch of boomgaard, hij is vooral voor sperwers geweldig bang; ik heb meermalen gezien, hoe zij door deze vogels achtervolgd werden. De ganzen en eenden beginnen nu ook te trekken, soms komen wilde zwanen overvliegen. Wat er verder zoo in de laatste twee maanden van 't jaar in de vogelwereld gebeurt, hangt erg van 't weer af. Zoo waren hier 't vorig najaar nog tot half November boerenzwaluwen, en de spreuwen hebben toen den heelen winter door bijna iederen morgen en avond hier en avond hier en daar in de boomen langs de Tielsche stadsgracht zitten fluiten, evengoed als de vleermuizen bleven vliegen en een groote gele kwikstraat in 't plantsoen voor ons huis overwinterde. Zoo zwierf hier nog tot half November een jonge ooievaar in de weiën rond, die nog kikkers genoeg scheen te vangen. 's Nachts sliep hij boven op een paar schapen en toen die, blijkbaar tot zijne groote teleurstelling, verkocht werden, op een hooiberg, maar 't beest scheen toch veel last van de koude te hebben; daarom heb ik hem toen maar laten vangen en naar Artis gestuurd. Torenvalken en groenvinken blijven dikwijls den geheelen winter.

Is daarentegen de winter strenger, dan komen hier weer vogelsoorten heen, die in kwakkelwinters wegblijven. Vooral eendsoorten, als smienten, pijlstaarten e. a. In de bosschen verzamelen zich dan kleine vogels om, de spechten en boomklevers en zijdan veel beter van nabij waar te nemen dan in de tijden van overvloed. Verder krijgen we hier 's winters nog geregeld bezoek van goudvinken, sijsjes en puttertjes.

Tot zoover over de vogels. Ook insecten en bloeiende planten zijn er nog genoeg in October. De klimop begint nu eerst goed, maar ook echte zomerplanten rekken soms hun bloeitijd zoo lang mogelijk. Verleden jaar vond ik in 't laatst van October nog hier en daar in bloei: muurpeper, vlasbek, stinkende ooievaarsbek, braam e. a. 12 November van 't zelfde jaar vond ik nog enkele klaprozen en weideknoopkruid, 28 Nov. driekleurige viooltjes. In December bloeiden nog, hoewel natuurlijk zeer schaars: doovenetel, paardbloem, boterbloem, gewone kamille, wormkruid, nagelkruid en pluiskruid. 't Madeliefje en de purpere doovenetel bloeien eigenlijk 't heele jaar door. Insecten zijn er ook den heelen winter te vinden. Dagvlinders — of liever: soorten die overdag vliegen — vliegen er nog tot November toe: nummervlinders, koolwitjes (7 Nov. 1905), gammaultjes, meekrapvlinders, vuurvlindertjes en enkele meer zeldzame soorten. Sommige spanners en uillen hebben hun vliegtijd zelfs in de wintermaanden. Mestkevers komen in 't najaar in groot aantal te voorschijn en ook verschillende vliegsoorten rekken zoo lang mogelijk. Meermalen zag ik in December draaikevertjes in troepjes op 't water en de gerande waterkevers, zwemmen heel lustig soms op hun rug onder 't ijs verder. Ook amphibiën schijnen niet altijd 's winters een teruggetrokken leventje te lijden. Zoo vond ik eens 15 Dec. een vrij levendige salamander, een 30 meter van de gracht over de straatsteenen kruipen. Dit jaar (Jan.) zag ik in een ondiepe sloot een kikvorsch onder 't ijs wegzwemmen. Waar er 's winter zooveel buiten nog te zien valt, moet die winter voor den liefhebber van de planten- en dierenwereld ook maar kort duren, want al weer kort na Nieuwjaar beginnen we dikwijls reeds iets van de naderende lente te

merken. Dan beginnen spoedig de kool- en pimpelmeezen te roepen en de hazelaars, elzen en sneeuwkllokjes te bloeien, Wat ik in dat vroegste voorjaar alzo voor vondsten gedaan heb, vertel ik wel eens een volgenden keer.

Tiel.

H. J. KUYLAARS.

Een lokvlinder.

Dit jaar was ik ooggetuige van een aardig geval, dat ik niet kan nalaten mede te deelen en dat zeer veel overeenkomst heeft met een stukje, hetwelk in afl. 2 van deel IX staat vermeld over de zintuigen van insecten. Mijn waarneming geschiedde den zesden Juli met een vliervlinder. Ik vond nl. 18 April een spanrupsje van 4 cM. lengte. Ik voedde 't dier met klimopbladeren. 't Groeide snel en toen het in het begin van Juni bijna 7 cM. lang was geworden, veranderde 't den tienden van die maand in een langgerekte bruine pop, waaruit 3 Juli een schoone vrouwtjesvlinder te voorschijn kwam. Hoewel ik al een exemplaar ervan in mijn verzameling had, kon ik er niet dadelijk toe komen, de vlinder de vrijheid te geven. Ik deed hem in een vliegenkooi, waarvan de tralies bijna 3 mM. van elkander staan. Het kooitje werd van den bodem ontdaan. Ik maakte 't nu vast aan een bloemenhanger, die geheel met klimop begroeid was en nu voor bodem van 't kooitje diende. Geen opening was er waardoor 't dier kon ontsnappen. Den nacht van 4 op 5 Juli bracht de vlinder in den tuin door. Den volgenden ochtend verkeerde de vlinder in denzelfden toestand. Hoe groot was mijn blijdschap toen ik in den morgen van 6 Juli het beestje kwam opzoeken en bemerkte dat ik in 't bezit was van twee vliervlinders. Er was een mannetje bijgekomen. Nooit heb ik begrepen hoe de mannelijke vlinder in het kooitje is gekomen, waarin zich geen opening bevond om een vlinder van die grootte door te laten.

Gouda.

M. A. J. GOEDEWAAGEN.

Jonge vogeltjes en groote kikkers.

In de Juli-aflevering 1905 stelde de heer R. J. Castendijk onder bovenstaand opschrift deze vraag: of er in Nederland kikkers zijn die jacht maken op jonge vogeltjes.

Deze vraag kan ik bevestigend beantwoorden. Laatst was ik met den predikant en zijn gezin alhier getuige van een vogelmoord door een reusachtigen kikker. Wij zaten voor de pastorie in de nabijheid van den vijver en keken naar een paar jonge zwaluwen, die zich juist nederzetten op een stoep aan den rand van het water. Plotseling verschijnt een kikker van wat-ben-je-me, die een der argelooze zwaluwtjes beetpakt en medesleurt naar de diepte. Wij spoeden ons naar de plaats des onheils; niets is echter meer te bespeuren. Zonder twijfel heeft de kikker het arme diertje verorberd. Een paar dagen later is het ons gelukt, zoo'n monster-kikker dood te schieten. Daar slechts een paar van die groote kikkers zich in den vijver ophielden, was deze waarschijnlijk de moordenaar. In een flesch met spiritus staat hij thans te pronk.

Rijswijk (Geld.).

B. J. VAN WAGENSVELD.

Het zal de groote groene kikker geweest zijn, *Rana ridibunda*, die voor een afzonderlijke soort wordt gehouden.

H.